№ 6492

II.

ИЗВѢСТИЯ

НА

ВАРНЕНСКОТО АРХЕОЛОГИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО.

(СЪ ЕДНА КАРТИНА И ПЛАНЪ).

ВАРНА
ПЕЧАТНИЦА „ЗОРА“ НА Д. КОСТАКЕВЪ
1909.

ИЗВѢСТИЯ

на

Варненското Археологическо Дружество.

I.

Сражението при Варна

въ 1444 г.

(80 стр., двѣ таблици и една фигура въ текста)

отъ

Г. Димитровъ и Х. К. Шкорпилъ.

Варна, 1908 г. **ЦѢНА 60 СТ.**

Подъ печатъ се намира:

III.

Аладжа-мънастиръ

до с. Кестричъ.

(Съ една картина).

Пѫтни бѣлѣжки отъ Ил. Веновъ.

ПЪРВИ

годишенъ отчетъ на Варненското Археологическо д-ство за 1906 год.

(съ една картина на Варненския окр. музей, основанъ въ 1906 г.).

Въ този отчетъ сѫ помѣстени слѣднитѣ статийки:

1) Разкопки на дружеството прѣзъ 1906 год.; 2) Паметникътъ на полесражението въ 1444 г.; 3) Гробътъ на краль Влади-

СЪДЪРЖАНИЕ.

Стр.

I **Римскиятъ водопроводъ въ Варна**. Х. К. Шкорпилъ. 3
II. **Разкопки на могили до гр. Варна**. Х. К. Шкорпилъ. 8
III **Гагаузи** (потеклото имъ и произхождението на думата) Г. Димитровъ 15
IV. **Турскитѣ укрѣпления въ Варна** (отъ 1828 и 1834 г.). Х. К. Шкорпилъ 33
V. **Обяснения къмъ плана на гр. Варна.** Х. К. Шкорпилъ. 54
VI **Разни съобщения:**

1. Повѣрие за единъ джбъ до с. М. Франга. Ем. Г. Мутафовъ 70
2. Изваждане коститѣ на умрѣли, умиването имъ съ вино и новото имъ погребване. Свещ. Ст. Антоновъ 73
3. Пробождане мъртвеца съ ножъ (въ с. Кестричъ). Свещ. Ст. Антоновъ 74
4. Джамалски праздникъ въ с. Чаушкьой. Р. Богдановъ. 75
5. Откритието въ канала. Х. К. Шкорпилъ 75
6. Пѣсъчливиятъ насипъ между морето и езерото. Х. К. Шкорпилъ 76
7. Изнесени старини отъ гр. Варна. Х. К. Шкорпилъ. 77
8. Старини въ Шабленско. Свещ. Н. Цицовъ . . . 78

КАРТИНА:

Надписътъ за построяване на римския водопроводъ въ гр. Варна. К. Шкорпилъ.

ПЛАНЪ:

Градътъ Варна. К. Шкорпилъ.

ГРѢШКИ.

Стр.	редъ	напечатано:	чети:
60	отгорѣ 20	40	69
61	„ 7	19	9
62	„ 18	15	13
63	„ 18	71	72

славъ; 4) Търсене на потъналитѣ войници въ Девненското езеро (отъ 1444 г.); 5) Сабя отъ сражението въ 1444 г.; 6) Планъ на староврѣмския градъ Варна; 7) Стара Варна; 8) Римска кула въ Варна; 9) Подземия въ Варна; 10) Стари гробове и гробници; 11) Варна до „Одесосъ;“ 12) Монети на градове въ варненския окрѫгъ; 13) Руско-турскитѣ войни въ 1773, 1810 и 1828/29 г.; 14) Кримската война; 15) Изчезнали старини отъ варненската гръцка митрополия; 16) Възраждането на българщината въ Варна; 17) Аладжа-мънастиръ; 18) Иманяри въ Варненско; 19) Община Рѣка-Девня; 20) Село Авренъ; 21) Вадене камъни отъ стари крѣпости; 22) Новооткрита пещера въ Шабленско (до с. Гий-Орманъ); 23) Охраняване на военнитѣ паметници въ окрѫга; 24) Месемврийски черкви; 25) Окрѫжно за записване нови членове; 26) Законопроектъ за запазване старини; 27) Елеме Баиръ (до Каспичанъ) и 28) Населението на с. Кестричъ.

ВТОРИ
годишенъ отчетъ на Варненското Археологическо д-ство за 1907 год.

Въ този отчетъ сѫ помѣстени слѣднитѣ статийки:

1) Впечатления отъ посѣщението на варненския музей; 2) Сказка за музея и за гр. Варна; 3) Пазете старинитѣ; 4) За свѣдение на иманяритѣ; 5) Сбирки и бѫдащето музейно помѣщение; 6) Паметници за освобождението на варненския окрѫгъ; 7) Позивъ къмъ учителитѣ и свещенкцитѣ; 8) Основание на града Варна (въ 572 г. прѣди Р. Х.); 9) Барутъ-хане; 10) Римска кула; 11) Откритието въ канала; 12) Богданова чушма; 13) Малки съобщения за гр. Варна; 14) Аладжа-мънастиръ; 15) Населенисто въ с. Чаушкьой; 16) Провадия; 17) Малки съобщения изъ Варненско; 18) Нови-Пазаръ; 19) Абоба-Плиска; 20) Абоба-Плиска и Велеградъ въ Моравия; 21) Сражението при Варна въ 1444 г. (едно малко допълнение); 22) Пещерата до с. Гий-Орманъ (Шабленско); 23) Наврѣме родено чудовище-дѣте и 24) Черноморе (съ двайсеть разни съобщения за него).

III.

Гагаузи.

(потеклото имъ и произхождението на думата).

Съобщава Г. Димитровъ, учитель при Варненската мжжка гимназия.

А.

Досегашни мнѣния.

Прьвъ, който изказалъ мнѣние за произхождението и потеклото на гагаузитѣ отъ старото алт-уралско монголско турско племе *узи* или *огузи*, е покойниятъ варненски учитель-списатель Иоанъ Николау. Неговото мнѣние го е челъ или чулъ г-нъ Славейковъ и го е прѣдалъ на други [1]).

И. Николау прѣдполага, че гагаузитѣ сж потомци отъ смѣсь на двѣтѣ сьврѣменни турански племена кагари и узи [2]), слѣдователно: какар-узи, кага-узи, гага-узи. Срав. В, 18.

Сжщиятъ прѣдполага, че гагаузитѣ сж потомци на старитѣ мѣстни жители катузи, кровузи и агави.[3]) Срав. В, 9.

Сжщиятъ прѣдполага, че гагаузитѣ се нарѣкоха така отъ грѣцкото *кака-усъ,* т. е. хора криво и варварски говорещи.[4]) Срав. В, 17.

Академикътъ Д-рь В. В. Радловъ прѣдполага, че гагаузитѣ сж потомци на *огузи* (=узи)*тѣ* съ повече неизвѣстната и нему дума *гаг.*[5]).

В. А. Мошковъ прѣдполага, че думата *гаг* е племенно название на узи или огузитѣ [6]).

Д-рь Иречекъ счита гагаузитѣ за потомци на полов-

---

[1]) В. А. Мошковъ „гагаузы." Етнографическіе очерки и матеріалы. Москва 1900, стр. 9.

[2]) И. Николау „Одисосъ". Варна, 1894, стр. 91 и 135.

[3]) Плиний, кн. IV, гл. 18; Иродотъ, кн. IV, гл. 98; И. Николау, стр. 135.

[4]) И. Николау, стр. 135—136.

[5]) Мошковъ, стр. 13.

[6]) Ibid. стр. 13.

цитѣ (= кумани — източни турци)[1]). Ала проф. А. Крымскій казва, че неоснователно се съвпоставятъ гагаузитѣ съ куманитѣ [2]).

Изобщо сега турколозитѣ (както акад. В. Радловъ) и етнографитѣ клонятъ да считатъ православнитѣ гагаузи, живущи въ България (на сѣверъ отъ Варна къмъ Дунава) и въ Бесарабия, за потомци на лѣтописнитѣ узове [3]).

Б.

Основи за разрѣшение.

Ако дѣйствително гагаузитѣ сѫ потомци на узи или огузитѣ, то пита се: какъ отъ *узи* или *огузи* произлѣзе думата *гагаузи?* Отговоръ:

Споредъ Д-ръ Радловъ, отъ *гаг-огузъ, гаг-гоузъ, гаг-оузъ, гаг-аузъ.* За прѣдставката *гаг* нищо не е извѣстно. Само г-нъ Мошковъ, както казахме, прѣдполага да е означавала нѣкое изчезнало племенно название на узитѣ.

Ала, вмѣсто прѣдставката *гаг,* както прѣдполага Д-ръ Радловъ, сѫщата цѣль се постига по-лесно и скоро съ прѣдставката *га,* именно: *га-гузи,* или *га-огузи,* га-гоузи, га-гаузи. Срав. руското хорошо = харашо, бълг. охолно = охално и др.

А Д-ръ Радловъ имайки прѣдъ видъ само формата *огузи* прѣдтурилъ едно *гаг* (вм. *га*) съ значение неизвѣстно и нему. Прѣдъ формата, обаче, *узи* трѣбва да туримъ *гага,* за да получимъ думата *гага-узи.* Глд. В, 1 и 5.

Но съ прѣмѣстене, изхвърлене и измѣнение на букви — гласни и съгласни има и други прѣдставки, като Д-ръ Рад-

---

[1]) „Das Fürstentum Bulgarien". — Брокгаузъ + Ефронъ „Енциклопед. Словарь," томъ XXXIV, стр. 168.

[2]) Брокгаузъ + Ефронъ, томъ XXXIV, стр. 168. Глд. и послѣднитѣ диалектически работи на В. Мошковъ въ изд. на акад. науки и въ „Етнографич. Обозр." 1900, кн. XLIV.

[3]) Брокг. + Ефронъ, томъ XXXIV, стр. 344—346. Ала гузитѣ (споредъ насъ = узи и огузи. Глд. Закл.) се наричали и кумани, както пъкъ куманитѣ, по край гузи, се казвали и половци. (Глд. Мошковъ „гагаузы", стр. 9 и Брокг. + Ефронъ, ibid.). Ако това е така, ще рече, че Иречекъ е казалъ за потеклото на гагаузитѣ отъ куманитѣ това, което други за тѣхъ отъ узитѣ. Или: потеклото на гагаузитѣ, споредъ Иречека, отъ куманитѣ и потеклото на сѫщитѣ, споредъ Радловъ и други, отъ узи или огузитѣ е едно и сѫщо. А другъ е въпросътъ, ако Иречекъ и други мислятъ, че нѣма нищо общо между кумани (= гузи) и огузи или узи.

ловата съ неизвѣстно значение, които съ извѣстното си поне значение много по-скоро ни водятъ къмъ истината. Па разрѣшението на въпроса, мислимъ, не зависи просто отъ прѣдставкитѣ *га, гаг, гага* и др., а и отъ значението на главната дума *узи* или *огузи* (=о-гузи, ог-узи). По това именно ние тукъ ще се позанимаемъ, като допълнително прибавимъ, що слѣдва:

B.

Опити за разрѣшение.

1.

Въ санскритско-готийски езикъ прѣдставката *га* и удвоена *га-га* [1]) е прѣдлогъ на потекло. Ergo: *гага-узи* = потомци на узитѣ.

Но на сѫщия езикъ и *гудз* = богъ. Тогава: *га-га-гудз* = гагаузъ = божий потомецъ, богомилъ [2]). Сѫщо така и евреитѣ се считали и наричали: божий — избранъ народъ. Подобенъ обичай имали и други азиятски стари народи да отнасятъ потеклото си до бога, слънце, небе и пр., както и християнитѣ [3]).

Ала и на старо-персийския езикъ има прѣдлогъ за потекло, именно: *хака* = франц. *de* и нѣм. *von*. Тогава: *хака-узи, какаузи, гагаузи* = потомци на узитѣ [4]). А знайно е, че въ литературнитѣ турски нарѣчия има изобилие отъ арабски и персийски думи, локуции и изражения, които, буквално прѣведени отъ арабски и персийски, сѫ неизвѣстни и непонятни на не — или мало-образования турски народъ, който затова често пѫти прѣиначава такивато думи своеволно и безразборно и ги замѣства съ други повече или по-малко непонятни. Така напр. вмѣсто *хакаузи* казва *гагаузи* [5]).

Ала О' или *og*, т. е. *ог* при собствени имена има значение на синъ, т. е. потомецъ [6]). Ergo *о-гузи* или *ог-узи* = по-

---

[1]) Удвоението на много думи и срички не малко е обично, както у нови, така и у всички стари езици — ирански и арийски: санскритски, татарски, персийски, арабски, еврейски, гръцки, латински и др.

[2]) Не е чудно гагаузитѣ да сѫ потомци на нѣкогашнитѣ българи *богомили*

[3]) Bopp „Grammaire comparée des langues indo-européennes,“ t. IV-pag. 230, 316, 340, 358—360.

[4]) Ibib. t. I, pag. 388 et t. IV, pag. 412—413.

[5]) Брокг. + Ефронъ, томъ XXXIV, стр. 161.

[6]) Brockhaus „Conversations Lexikon.“ Band XII

томци, наслѣдници на узитѣ. А пъкъ *гагаузи* (отъ га-огузи) = потомци отъ потомцитѣ на узитѣ.

Но и на албанския езикъ *ка* или *га* е прѣдлогъ (= отъ, изъ) между прочемъ и за означение потекло. Напр. „ям *га* Шкодра“ = азъ съмъ отъ Шкодра [1]). Ergo: *га-огуз, га-гоуз, гагауз* = потомецъ на огузитѣ.

Ала турската дума *огуз* или *угуз* [2]) има двѣ значения: бикъ и човѣкъ наивенъ, простъ, селянинъ, иностраненъ. А началникътъ на огузитѣ се наричалъ *огуз-ханъ*, който написалъ разкази, отъ които започва историята на турцитѣ. Слѣдователно: *га-огузи, га-гоузи, га-гаузи* = потомци на чужденци и иностранци, прѣселци, каквито сѫ били винаги и огузитѣ, установени въ номадни поселища все покрай и вънъ отъ градищата въ видъ на прѣдпазителни авангвардни прѣдградия [3]). Срав. и 2.

2.

Санскритски *гагар* или *гагр* = служа като караулъ, стража, аванпостъ, особено нощно врѣме [4]). На 1080 г. узитѣ, слѣдъ като се сломиха отъ Киевския руски царь Владимиръ Мономахъ, основаха военно погранично поселище между руски и византийски владѣния, като своеврѣменно приеха и християнството [5]). Слѣдователно: *гагар-узи, гага-узи* = военни погранични стражи и авангардисти отъ узи, единъ видъ *калаузи*. Глд. и В, 16. Аза р (г) сравни *тартари* и *татари* [6]). А подобно, като татари и тартари, двойно название се срѣща и въ персийскитѣ и арабски историци [7]).

Па и на турски *кангал* = крѫгъ, отрядъ войсковъ, лат. manipulus, гръц. и лат. spira [8]). Ergo: *кангал-узи, канга-узи, гага-узи,* = войсковъ отрѣдъ отъ узи.

---

[1]) Конст. Христофориди „Слов. на алб. езикъ,“ Атина, 1901, стр. 135.
[2]) Отдѣто, споредъ рѣчника на Бефикъ паша, и думитѣ *уз* = добрякъ и *йокюз* = добитъкъ. Глед. и турския словарь на П. Хлоросъ, томъ I, стр. 256.
[3]) П. Хлоросъ, Prolegomena, стр. ια'.
[4]) Bopp. ibid. t. I, pag. 222.
[5]) Брокг.+Ефронъ. томъ XXXIV, стр. 168.
[6]) Ibid. стр. 347 и томъ XXXII, стр. 671—672.
[7]) Ibid. томъ XXXIV, стр. 345—350.
[8]) П. Хлоросъ, томъ II, стр 1257. — А. Д. Вейсманъ „Греческо-русскій. Словарь,“ Петербургъ 1879, стр. 1140.

3.

Тукъ, по-горѣ (В, 2), подчертахме думата *калаузи,* имайки прѣдъ видъ народно-българската повѣсть, дѣто между другото се казва: „Механеджіята бѣше *гагаузинъ,* като *проводенъ* отъ дяда Владика. Сички му се бояха и всички го слушаха; а той ги въртяше, както щеше[1]). Тукъ очевидно е, че думата *проводенъ* е тълкувателна на думата *гагаузинъ.* А пъкъ *Проводникъ* (водачъ) или *спроводникъ* е синонимно на *калаузъ* или *калаузинъ.* Послѣдната дума се пише и *ко* или *кулаузъ* и *кулавузъ.* А. Дювернуа пъкъ въ Словаря си казва: „*гагаузинъ* = племенное названіе арнаутское“ [2]). А извѣстно е, че въ турско врѣме, прѣди освобождението на България, въ повечето мѣста владицитѣ, както и прѣдставителитѣ на чуждитѣ държави, си имали гавази обикновено албанци-арнаути, едно като турци и друго като вѣрни лица [3]). Тия често ги пращали владицитѣ да имъ събиратъ отъ селата владишкитѣ имъ права и берии. Тамъ тия арнаути-гавази въ врѣме на прибиванието си, за да печелятъ, отваряли кръчми и продавали вино и ракия хемъ ексикъ, хемъ половина и половина вода. А когато заминавали, скѫпо и прѣскѫпо продавали на нѣкой селянинъ кръчмата си заедно съ титлата и фирмата на чорбаджия. Инакъ невъзможно било селянинъ християнинъ да стане отъ само себе си *механджия-чорбаджия.* Това като се има прѣдъ видъ, лесно и основно става понятно казаното и писано въ народнитѣ пѣсни:

„Кога бѣхме, мила мамо,
На бѣло, мамо, видѣло,
Ніе бѣхми чорбаджіи-механджіи
. . . .
Твоя душа грѣховита,
Че си била механджійка,
Ексикъ вино продавала
И водица придавала“ [4]).

---

[1]) Ил. Блъсковъ „Злочеста Крьстанка,“ Русчюкъ 1870, пов. 51.

[2]) А. Дювернуа „Словарь болгарскаго языка,“ Москва 1835.

[3]) На арабски: *кавасъ* (отъ тоже араб. *кавсъ* = лѫкъ, стрѣла) = стрѣлецъ войникъ — стражарь — тѣлохранитель и пр. Глд. И. Хлоросъ, стр. 1312. Срав. и В, 4.

[4]) Български народни пѣсни (46, 49) събрани отъ братия Миладиновци Димитъръ и Константинъ и издадени отъ Константина въ Загребъ, 1861.—Срав. и А. Дювернуа ibid.

Тия арнаути-гавази проводници се казвали на официалния турски езикъ *калаузи,* а народонаселението ги е нарекло, види се, *какаузи* поради злоупотрѣбленията имъ, тъй като на официалния тогава черковенъ гръцки езикъ думата *кака* (= злѣ) е била противна на думата *кала* (= добрѣ). За това, именно, и Дювернуа въ Словаря си казва, че думата *гагаузинъ* (= Какаузинъ, вм. калаузинъ) е племенно название *арнаутско.* Впрочемъ, ако всичко това е така, нѣма съмнѣние че думата *гагаузъ* или *гагаузинъ* нѣма нищо общо съ думата *узи* или *огузи.*

Но сме забѣлѣзали, че разнитѣ словаристи безразлично употрѣбяватъ съ едно и сѫщо значение думитѣ *калаузъ, колаузъ* и *кулаузъ,* когато въ литературния турски езикъ тия три думи може да иматъ различно значение, именно:

Втората съставна часть, обща и за тритѣ тия сложни думи, е персийското сѫществително *агуш* = обятие, обгръщане . . . и глаголътъ *агушъ—едеримъ* = обгръщамъ, обхващамъ, помагамъ, защитявамъ. . .[1]). А пъкъ първата съставна часть а) *калà* (арабско сѫществително) = крѣпость, акрополъ [2]); б) *колъ* (турско сѫществително) = рѫка, мишница, рогъ крило войсково, флангъ, войсковъ полкъ, нощна стража, патраулъ [3]); в) *кулъ* (турско сѫществително) = робъ, особ. рабъ божий [4]). Слѣдователно: *калаузъ* (вм. кала-агушъ, кал-агушъ, кал-агузъ) = крѣпостна стража, гарнизонъ; *колаузъ* (мв. кол-агушъ, кол-агузъ) = аванпостъ или авангардъ войсковъ, рѫководитель, прѣдпазитель, разгледачъ, съгледачъ, показатель на пѫтя по сухо или по море, проводникъ, водачъ (срав. и В, 2); *кулаузъ* (вм. кул-агушъ, кул-агузъ) = пазитель, помагачъ, защитникъ на рабитѣ божии — владици, архиереи и пр.

Но Павловскій казва, че думата *калаузъ* (— усъ, — ушъ) има значение, както на торба и дисакъ, така и на капиталъ или сума отъ длъгъ и заемъ [5]). Види се, владишкитѣ проводници — калаузи или какаузи носили съ себе си дисаги, въ които събирали плащанитѣ въ пари дългове отъ християнското селско население.

---

[1]) И. Хлоросъ, стр. 147.
[2]) Ibid стр. 1303. Срав. и старо-гръц. *кàла* = военни кораби.
[3]) Ibid. стр. 1328.
[4]) Ibid. стр. 1329.
[5]) И. Я. Павловскаго „Русско-Нѣм. Словарь," Рига 1879.

А споредъ Бефикъ Паша (гл. неговъ словарь), *кулагуз* и пр. вмѣсто *килагуз* (= проводникъ, прѣдводитель, пжтепоказатель) отъ *килмак* (= извършвамъ) и то отъ *киличъ* (= мечъ, сабля, кжлжчъ), съ който робитѣ и слугитѣ изпълнявали заповѣдитѣ на господаритѣ си, вървѣйки прѣдъ тѣхъ, както гавазитѣ на консулитѣ и пр.[1]). Срав. и В, 4.

4.

Но прѣдъ видъ всичко, що е казано за калаузитѣ-албанци тукъ по-горѣ (В, 3); прѣдъ видъ, че на тия мѣста рѣдко идвали арнаути; прѣдъ видъ нуждата да ги замѣстятъ на подобна работа други по-близко стоещи до турцитѣ хора; прѣдъ видъ, че единствени такива сж били само въпроснитѣ наши гагаузи; прѣдвидъ, че прѣкорътъ *„гавазъ-калаузъ“* можеше отъ хората, които се избирали за гавази-калаузи, да се прѣнесе и припише на цѣлото тѣхно поколение и общество (както напр. отъ *швей — швайцеръ* (= гавази) се нарече и цѣла Швейцария [2]); и прѣдъ видъ, най-послѣ, значението на турската дума *гавазъ* (= проводникъ и пр. [3]); то лесно, мислимъ, може да се заключи, че отъ *гавазъ,* и съ удвоение *гагавазъ,* се образува названието *гагавузъ* безъ, повидимому, да има нищо общо нито съ узитѣ, нито съ които и да било, други праотци.

5.

Въ „Словарь болгарскаго языка“ на А. Дювернуа, четемъ: *гага* = . . . названіе игры, описанной слѣдующимъ образомъ у Миладиновыхъ: „Нѣколку люгіе сѣ хващаетъ за поясъ на танецъ подъ еденъ главникъ, кои ги бранитъ; а други надворъ отъ танец-отъ идатъ околу нимъ за да грабеетъ робіе. Главник-отъ бжрго виткатъ танец-отъ секаго, на десно, на лево; и отъ силата нѣкой ке сѣ отпущитъ; него грабеетъ тіе що ходатъ околу танец-отъ, го джржатъ на стржна и пеіетъ:

---

[1]) И. Хлоросъ, стр. 1329, 1350. Гдд. и турския словарь на Авр. Малиака. Цариградъ 1876.

[2]) Braukhaus, t. XI, s. 705—706. Срав. и В, 3.

[3]) И. Хлоросъ. стр. 1312, 1323. Срав. и В, 3.

Кадри бѣфме, ведри бѣфме, ви грабнафте човек-отъ;
Юнаци бѣфме, ви поробифме войската.

Отъ танец-отъ имъ сѣ отговорватъ со пееніе и играніе:

Красто'о бѣше, кельо бѣше, затва го зедофме;
слѣпо бѣше, кьоро бѣше, джржете го;
ак'сте юнакъ отъ юнака, грабните отъ юнаци.

И така продължаватъ игра-та, коя са викатъ *гага*..." [1]).

Ergo: *гагаузи* = узовски потомци, създатели или изобрѣтатели и играчи на хорото *гага*. На турски *гага* и *какачъ* = клюнъ [2]). И наистина, хорото *гага*, както се играело и играе, образува нѣщо подобно на нѣкоя голѣма и дълга *гага* (клюнъ). Па и българскиятъ пастирски (чобански) кривакъ се казва и *гега* по сжщото съображение. Сжщо *гега* казва се и албанецътъ, който изключително се занимава съ скотовъдство и пастушество; па и цѣлото племе на такивато албанци се зове *геги*.

6.

Отъ незапомнени врѣмена у насъ думата *патка* се приписва на нѣкои хора, като прѣкоръ, съ подигравателно, иронично, саркастично и пр. значение. На нашитѣ гагаузи така сж гледали, па и сега гледатъ нѣкои хора, като на патки и гжски, символизиращи безочливость, невнимателность, тежка работа, безумие и др. Затова не е чудно думата *гагаузъ* да е намѣсто славянската дума *гагаучъ* (= патка [3]). А тогава гагаузитѣ пакъ, повидимому, нѣматъ нищо общо съ узи (гузи и огузитѣ), па случайно и думата *гагка* (= гжска) се употрѣбявала и употрѣбява съ сжщото прѣносно значение [4]). Въ послѣдния случай гагаузитѣ пакъ могатъ нагледно да сж потомци на огузитѣ.

7.

Въ Варна, въ по-минали години, споредъ свѣдѣнията, които имаме отъ стари варненци, гагаузитѣ се наричали, по

[1]) Миладиновци, Български народни пѣсни, р. 525—526.
[2]) И. Хлоросъ, стр. 1159, 1248.
[3]) П. Я. Павловскій „Рус.-Нѣм. Словарь.
[4]) Ibid.

турски, *агаузи* или *агавузи* отъ отрицателното *а* и *га(в)узъ* или *я(в)узъ* [1]. Турцитѣ, види се, ги наричали укорително *га(в)узи* или *я(в)узи*. Сжщо така и жестокиятъ султанъ Селимъ въ началото на 16 столѣтие останалъ въ паметьта на самитѣ турци съ прозвището *явузъ* = суровъ, жестокъ, страшенъ, неприклоненъ [2]. А пъкъ тѣ — гагаузитѣ, защищавайки се, казвали: ние не сме *гаузи* (или *яузи* = сурови и пр.), ами *а-гаузи* (= несурови и пр.). *яузъ* на турски и днесъ още има двойно значение: лошъ и добъръ. Съ послѣдното значение употрѣбява се думата въ нѣкои турски окржзи, особено въ Мала-Азия. Така че *а-гаузъ* съставлява дилема: не добъръ не лошъ = лошъ и добъръ. А простото *уз*, тоже старо-турска дума, означава само: добъръ, благъ, добрякъ... [3].

8.

Но възможно думата да произлиза и отъ турското *ага* = почтенъ, господинъ, слуга царски [4]. Тогава *агаузи* = почтени, господиновци; узи царски служащи.

Сжщо така и санскритски *яг* = почитамъ [5]. Впрочемъ: *яг* или *гаг-огузи*, *гаг-гоузи*, *гаг-оузи*, *гаг-аузи* = почтени, чисти узи.

На Зендийски, обаче, *ага* = грѣшка, погрѣшность, фалшивость [6]. Ergo: *Агаузи* = грѣшни, зли, лоши, лъжливи, криви, неистински, фълшиви, таклити узи; въ противоположность, може би, на по-старитѣ или на други истински и праведни узи.

9.

Въ langues Lettes-Lithuanien коренътъ *уз* означава височина, върхнина, дължина [7]. Ergo: *гагаузи* = потомци на ви-

---

1) П. Хлоросъ, стр. 2002.
2 Брокг.+Ефронъ, томъ XXXIV стр. 236.
3 Словарь на Бефикъ паша — П. Хлоросъ, стр. 248.
4) П Хлоросъ стр. 140.
5) Bopp. I, 56; IV, 225 Срав. турск. *ага* и гръц. *ἁγνὸς* (= непороченъ *агнецъ*), *ἁγος*, *ἁγιος* и др. Глд. думитѣ на гръцко-руский словарь на Вейсманъ.
6) Bopp, II, 49.
7) Bopp, IV, 269. срав. турското *уз-унъ*. Глд П. Хлоросъ, стр. 251.

сокоръстни хора. И *турко-узи* или *узо-турки* = високоръстни турци. А на турски високоръстенъ е синонимно на добрякъ и ахмакъ или глупакъ, споредъ турската пословица: „*узунъ* адамъ ахмакъ олуръ“ т. е. високоръстния е глупавъ човѣкъ. А думата *узунъ*, споредъ Бефикъ-паша, става отъ думата *узъ* = добрякъ, ахмакъ, глупакъ [1]).

Но на Зендийски, както и на Санскритско-Ведийско нарѣчие, кореньтъ *уз* = блѣща, лжща, свѣтя, сияя, пущамъ искри, пламнувамъ [2]). Тогава *гагаузи* = потомци на блѣщещи-славни праотци. А *узо-турки* или *турко-узи* = славни турци [3]).

Ала не е чудно узитѣ да сж едни и сжщи съ споменаванитѣ отъ византийскитѣ лѣтописци *агави* [4]), която дума, като означава на гръцки *славни* (чудесни, свѣтли), възможно да е наврѣмененъ прѣводъ на думата *узи*; па Узитѣ да сж сжщи и съ *славянитѣ* = славни. Сирѣчъ: една и сжща дума *(узи)* прѣведена на гръцки и славянски отъ турски. Още повече, — че ако това не бѣше така, византийцитѣ щѣха да пишатъ гръц. д. *Агави* съ *ав*, а не съ *ау*, т. е. съ в, а не съ ипсилонъ.

10.

Санскритскиятъ корень *как, гаг* = смѣтъ, нечистотия. Ср. лат. *caco*, гръц. *каккао*, ирланд. *cac* и *cacach*, турск. и гръц. (въ езика на дѣцата) *какà*, въ всички които лежи сжщото значение [5]). Впрочемъ: *как* или *гаг-огузи, гаг-гоузи, гаг-оузи, гаг-аузи* = нечисти, посрани, смрадливи, гнусни узи [6]).

Ала и отъ чисто гръцко лингвистично гледище думата *гагаузъ* (вм. *какаузъ*, отъ гръц. *какà-дзо)* = злѣ вонещи, ми-

---

[1]) И. Хлоросъ. стр. 251.

[2]) Bopp, I, 297; IV, 287, и 120.

[3]) Срав. лат. ur-o, us-si, us-tum. А за r = s и s = r глд. Bopp, t. II, стр. III—IV и t. I, стр. 201, подраб. 1. Срав. и лат. quæro = quaeso honos = honor и др.

[4]) И. Николау, стр. 135—136.

[5]) Bopp, I, 350—351, подз. 1. — И. Хлоросъ, стр. 1248.

[6]) Не е чудно и Константинъ *Копронимъ* (= посранъ) да е билъ гагаузинъ въ прѣводъ на гръцки, а тогавашнитѣ съврѣменни гръцки византийски историци, за да прикриятъ неговото турско-гагаузко потекло, да изкропха и прѣиначиха историята и да прѣдставиха работата, както тя си е намъ сега извѣстна. Глд. Брокг.+Ефронъ, томъ XVI, стр. 67—68.

скини хора. Или *какаузи* (отъ грън. *како-узи, какй-узи)* = зли узи. И това въ противоположность, може би, на *калоузи* (отъ грън. *калй узи)* = добри узи или на *агавй узи* = славни узи. Срав. В, 9.

Но на арабски *гаг* = развaленость, невѣжество; б) вм. тоже араб. *гагя* = рѣка и кладенецъ въ ада или вм. грьцк. *какйя* = злоба[1]). Ergo: *гагаузи* = развалени, невежи, злобни, пъклени узи.

Ако, обаче, за втора съставна часть на думата се земе турското *ус* = духъ, умъ[2]), ще имаме: *гагаузи* = хора и духове адски, нечисти.

Сжщо ако за втора съставна часть на думата се земе турското *уюз* = краста[3]), ще имаме: *гагаузъ* = лоша краста или, както ние казваме, черна краста (кара-уюз). Ср. В, 13.

11.

Санскритски *гагауза* (кореньтъ на санскр. и ирланд. *гуз*, на готийски *куз*) = обичамъ, оцѣнявамъ, избирамъ, желая.[4]) Срав. лат. gus-tus, нѣм. küssen, рус. кушать, бълг. вкусвамъ, черк.-слав. кусъ и грън. кунѐо-кусо-ѐкуса и др. Ergo: *гагаузи* = обични, любезни, доброжелателни хора.

12.

Зендийски и старо-Персийски *гауза* = ухо. Слѣдователно: А-гаузи = безушни, непослушни, непокорни хора[5]).

Но и Готийски *га-ваг* и изпорчено *га-гав* = силно разклащамъ, развълнувамъ, размжщавамъ, възбунтувамъ. Впрочемъ: *гагав-узи, гагаузи* = бунтовници, стачници, кавгаджии узи[6]).

Персийски и турски *гуга, гавга, кавга* = разривъ, споръ,

---

[1]) Н. Хлоросъ, стр. 1176.
[2]) Ibid. стр. 253. Срав. грън. *н-ус* = умъ.
[3]) Ibid. стр. 275.
[4]) Bopp, I, 72, подзаб. 1; 108, 126, 265.
[5]) Ibid. I, 149. Срав. Марк. еванг. VIII, 18.
[6]) Ibid. I, 37; III, 28, подзаб. 8.

прѣпирня, война[1]). А *гагаузи* (вм. гугаузи, гавгаузи и кавгаузи) = войнствени и пр. узи.

На арабски пъкъ *гави* или *гагъ* = непокоренъ, отклоненъ отъ правия пжть (сатана), погиналъ, изгубенъ[2]). А *гаг-аузи* = непокорни, погинали, изгубени узи. Срав. Матей, еванг. гл. 18, § 11—12.

13.

Грьцко-византийски *каккава* = котель, казанъ, тенджера. Срав. и гръц. *гагатисъ* = асфалтъ, смола. Тогава: *какав-узи, гагавузи, гагаузи* = занимаващи се съ обработване на котли, казани и пр., котлари, казанджии, и слѣд. черни узи; а на турски кара-огузи, кара-гузи[3]). Но не е чудно нашитѣ гагаузи (кара-огузи) да сж потомци на Каракалпакитѣ[4]). Впрочемъ: каракалпаки = кара-огузи, кара-гузи, кага-узи[5]). Па и днесъ въ Хива има едно татарско племе съ това название[6]).

Но ако за втора съставна часть се земе турското *уюз*, ще имаме: кара-уюз, кага-уюз, гага-уз — черна краста. Глд. В, 10.

14.

По византийскому и християнскому образому и прѣдъ видъ описването характера на гагаузитѣ отъ Д-ръ Иречекъ, възможно думата да има нѣщо общо съ гръц. *какавуза* = лошъ коремъ. Ergo: какавузи, гагавузи и гагаузи = лоши кореми, зли търбузи. Срав. казаното отъ апостолъ Павелъ за критянитѣ въ посланието му къмъ Тита (I, 12): „Критянитѣ сж винаги лъжци, зли звѣрове, търбуси лѣниви“. А просто-византийската дума *вуза* (= коремъ) се употрѣбява и

[1]) И Хлоросъ, стр. 1175 и 1326.
[2]) Ibid. стр. 1160 и 1176.
[3]) Възможно и потеклото на Котленцитѣ да е гагаузко.
[4]) А че часть отъ узо-торкитѣ се наричали кара-калпаки глд. Мошковъ, стр. 12 и Брокг. + Ефронъ, томъ XIV стр. 433—434.
[5]) Мошковъ (Ibid.) обаче ги споменава съ името *черни клобуки* и прѣдполага да сж нарѣчени така по чернитѣ имъ шапки. Но прѣдположението му е съвсѣмъ излишно, че името *черни клобуки* е просто прѣводъ на руски отъ турски. Тоя народъ на своя езикъ се наричалъ *кара-калпаки*. Глд. и Брокг. + Ефронъ, томъ XIV, стр. 433—434.
[6]) И. Хлоросъ, стр. 1302.

сега въ много мѣста, както въ Тракия между грърцкото простонародие; напр. въ Пловдивъ, Станимака, Воденъ, Куклена, Одринско и др.

15.

Като се има прѣдъ видъ: а) че въ Индия има рѣка на име *Ганга* и б) че въпроснитѣ узи сѫ живѣли и въ нѣкои индийски области, по всѣка вѣроятность покрай брѣговетѣ на тази индийска рѣка; то може да се прѣдположи, че нашитѣ гагаузи сѫ си запазили тогавашното тамкашно мѣстно название и слѣдователно *гагаузи* = потомци или прѣселци отъ живущитѣ нѣкогашъ покрай индийската рѣка Ганга узи.

Но на турски *ганга* = барабанъ, тѫпанъ [1]). Ergo: гангаузи, гагаузи = тѫпанари узи, каквито сѫ били авангардиститѣ на тогавашнитѣ войски.

16.

На арабски *kah* = поле и *kaha* = прѣдвѣрие [2]). Ако заедно съ тия двѣ думи се земе за трета съставна часть думата *узи,* ще имаме: *гагаузи* = узи живущи на поле, като въ прѣдвѣрие и въ пограниченъ постъ, описанъ по-горѣ въ В, 2. Ако ли пъкъ се земе само едната отъ първитѣ двѣ думи и за втора се земе думата *га(в)уз* (В, 7), тогава ще имаме: *гагаузи* = мѣсто, обитавано отъ не добри — лоши хора.

Ала на арабски *кахи* (кор. kahâ) = вспилчивъ, гнѣвливъ, гордѣливъ. Ergo: kaha-узи, гага-узи = невъздържателни, гнѣвливи, инатчии, галети, наалети или горделиви узи [3]).

А пъкъ на персийски *гях* и *кях* = врѣме и мѣсто [4]). Ergo: гя-гя-узи, гагаузи = узи скитающи отъ мѣсто на мѣсто. Тъй като на перс. гях-гях = отъ врѣме на врѣме и отъ мѣсто на мѣсто.

17.

На арабски *kahkaha* = шумъ пустъ; звукъ сухъ произходещъ отъ падането на сухъ и твърдъ прѣдметъ или отъ сблъс-

---

[1]) Ibid. стр. 1160.
[2]) Ibid. стр. 1246, 1247.
[3]) И. Хлоросъ, стр. 1259.
[4]) Ibid стр. 1361—1362.

кването на подобни прѣдмети [1]). Сжщото значение има и турското *кагии* [2]). Но и на албански *кагас* = пелтекъ, шеплявъ, неясно произносещъ, непонятно говорещъ. Ergo: гагаузи = Узи криво говорещи. Срав. А, подзаб. 4.

18.

Какар се нарича една часть отъ Авганистанъ и единъ народъ, живущъ въ прѣдѣлитѣ на Авганистанъ, Индия и Велучистанъ, на брой около 200,000, говорещъ на турско нарѣчие. Двѣ племена даже отъ тоя народъ обитаватъ и една часть отъ сѣверния Авганистанъ. Съ сжщото име (какар или кагар) има и единъ градъ въ китайския Туркестанъ [3]).

Отъ това племе, съ което нѣвга заедно живѣли сж и узитѣ, послѣднитѣ се отцѣпиха въ походитѣ си. И както отъ *та-та* стана *татари* и *тартари,* сжщо така отъ какари и узи стана какар-узи, кака-узи, гага-узи = узи съюзници на какаритѣ или съюзъ на какари и узи [4]).

Заключение.

Първоначално номадическитѣ монголски племена, извѣстни на византийцитѣ подъ името огузи, а по-кжсно подъ името турци, живѣяли въ Алтайскитѣ планини. Около V вѣкъ по Р. Хр. тѣ се подвижили на юго-западъ и заели Туранъ (Туркестанъ). Въ X вѣкъ отъ Туркестанъ тръгнали завоевателни турски орди; едни завладѣли Бухара, други обвладѣли Персия и други на 985 г. се явяватъ на южнитѣ степи на Русия, когато зимаха участие, въ качество наемници, въ похода на св. Владимира противъ българитѣ. Сжщитѣ въ началото на XI вѣкъ се явяватъ при Днѣпъръ, дѣто сж имали стълкновение съ руситѣ два пжти: единъ пжть само съ князъ Всеволодъ (1055 г.) и втори пжть слѣдъ 5 години (1060 г.) съ съюзенитѣ князе Всеволодъ, Изеславъ, Святославъ и Всеславъ, когато, по думитѣ на лѣтописцитѣ, тѣ — узоторкитѣ „убоявь-

---

[1]) Ibid. стр. 1299.
[2]) Ibid. стр 1247.
[3]) La Grande Encyclopédie, t. 21: Kakar, Kachgar, Kachkar.
[4]) Н. Николау, стр. 91 и 135 Срав. А, подз. 2.

шеся, пробѣгоша и до сего дни; и помроша бѣгающе гоними, ови же оть зими, другіи же голодомъ, инии же моромь.“ Въ XII в. сѫщитѣ се явяватъ при Дона, дѣто на 1116 г. въ съюзъ съ печенѣгитѣ се биха два дни съ половцитѣ, стигнали до Русь, отдѣто Владимиръ ги изгонилъ и тѣ сами избѣгнали отъ тамъ. Но една часть отъ тѣхъ още въ XI в. заела мѣстноститѣ по р. Руси и се подчинила окончателно на рускитѣ князе. Друга пъкъ една група отъ тѣхъ се е поселила на лѣвия брѣгъ на Днѣпъра, дѣто призна и тя властьта на переславския князь. А по извѣстия отъ XII в. часть отъ тѣхъ прѣминала Дунавъ и приела подданството на Византий. Тамъ тѣ подчинени на рускитѣ князе образуваха погранични военни поселища (= авангардъ, калаузи и послѣ *какаузи* или *гагаузи*) и съ славянското население постепенно се смѣсиха и се порусиха. По византийски източници пр. Голубовскій отождествява торкитѣ съ узитѣ. Срав. Барсовъ „Очерки исторической географіи.“ — Голубовскій „печенѣги, торки и половцы до нашествія татаръ“ [1]).

Но както и да е византийскитѣ източници на Голубовскій, искаме да вѣрваме, се касаятъ до другата група на узитѣ придошли заедно съ турцитѣ отъ къмъ Мала-Азия, дѣто и до сега още има останки на узитѣ [2]). Узитѣ прѣзъ Русия, както казахме, се изродили, изчезнали и порусили на врѣме, като оставили изобилни слѣди отъ турски, персийски, татарски, монголски и пр. думи въ руския езикъ. А узитѣ отъ Мала-Азия по море можеха по-скоро и по-сигурно да се явятъ и се разпространятъ отсамъ и отвѫдъ Дунава до послѣднитѣ години на турското владичество и могѫщество, даже чакъ до Азовскитѣ брѣгове. Затова пъкъ гагаузитѣ, наши и руски, искаме да вѣрваме, сѫ потомци не на другитѣ, а на тия узи — дошли откъмъ М.-Азия прѣзъ Черното море.

Ала защо на другитѣ племена, тоже многочислени и многобройни, именно: печенѣги, половци, и tuti quanti, не е за-

---

[1]) Брокг. + Ефровъ, томъ XXXIII, стр. 631 и XXXIV, стр. 232.

[2]) И дѣйствително, въ югоизточната часть на Малоазиатския окрѫгъ Аидинъ и всрѣдъ многобройно чисто-турско население, намира се още едно село съ около 300—400 кѫща, наречено *Кула-кьой* до 4—5 часа далечь отъ желѣзопѫтната станция „Султанъ Чифлии.“ Жителитѣ на това село се наричатъ *гагаузи*. Тѣ всички сѫ православни и се гърчѣятъ, говоратъ на турски, иматъ (мѫже и жени) сѫщото облѣкло, сѫщитѣ обичаи пѣсни, обрѣди и пр. съ нашитѣ и бесарабски гагаузи.

пазено днесъ името имъ нѣкждѣ, а само на узи, турки и тѣмъ подобни? И, ако това е така, защо историцитѣ да говорятъ за узи, турци и др., а за гагаузи не? Гагаузитѣ, като че ли отъ страхъ си криели християнството и принудени бѣха да се не наричатъ нито руси, нито византийци-гърци, нито българи, нито власи, ами единъ видъ турска секция, или раса, имаща потекло отъ съюзницитѣ на турцитѣ узи [1]). Още повече, че при послѣднитѣ нашествия на турцитѣ, тѣ — Узовитѣ потомци, нуждата ги е накарала по-лесно да се повечето отъ тѣхъ потурчатъ наново, отколкото други християни. А часть отъ тѣхъ може би да сж си таели вѣроизповѣдането християнско наврѣме и повидимому да сж се прѣдставяли като ислямци до извѣстно врѣме; а, като намѣриха удобенъ случай, да сж си проявили християнството. Такива примѣри, извѣстно е, ги имало въ Мала-Азия, въ Египетъ и Сирия, въ островъ Критъ и др. Напослѣдъкъ, прѣди година-двѣ, знайно е, цариградската патриаршия поискала отъ Високата Порта да признае послѣднята нѣкои ислямци за християни, каквито тѣ винаги сж били на тайно. Па и сега тоя въпросъ е на дневенъ редъ при сегашния младотурски режимъ, безъ още окончателно да е разрѣшенъ [2]). Ето защо нашитѣ поне гагаузи до извѣстно минало врѣме нѣмали нито черкви, нито джамии, нито училища, т. е. минавали и като турци и като християни или на явѣ турци, на скришно християни. Само когато се видѣха по-свободни подъ силното влияние на патриаршията прѣдъ Портата и на владицитѣ прѣдъ пашитѣ, тогава чакъ се явиха като християни и полека-лека почнаха да си иматъ попове и даскали [3]). А името гагаузи останало да означава християни отъ потекло турско-узовско (не българско, гръцко, руско, влашко). И като бѣха твърдѣ ограничени въ частния си животъ, лишени отъ всѣкаква култура, то нѣмаше и кой списатель наврѣме да спомене името имъ, че нѣмаше защо. А тогавашнитѣ историци-списатели, сравнително съ днешнитѣ, май не се интересували и не обръщали внимание на подобни дребни работи!

---

[1]) Мошковъ, стр. 15.

[2]) Глд. в. Дневникъ," София, 1908, бр. 2189, стр. 2; и в. „Неологосъ," Цариградъ, 1908, бр. 58, стр. 3.

[3]) П. Николау, стр. 229 и 136.

Историцитѣ, обаче, говорятъ за ўзи, турци, татари и др., а за гагаузи не. Па не се знае: отъ кога именно сѫществува думата *гагауз-инъ*. Старитѣ лѣтописци не я споменаватъ. Ще рече е нова дума и само по прѣдание отъ послѣднитѣ врѣмена извѣстна намъ сега.

Думата *гагаузъ*, мислимъ, се хроникира откато се почнало гр. Очаковъ и Кримъ да се нарича *Озу* или *Узу* [1]). Изпорчено може би и отъ *Азовъ* и то отъ *Аузовъ* (= ausov = озовъ), отдѣто Озу и Узу. Има и пѣсни гагаузки, въ които се споменава за гр. *Озу* [2]). А несъмнѣно, Азофъ, Кримъ и пр. дълго врѣме сѫ били гнѣзда и сѣдалища на узо-торкитѣ.

Характерътъ на Гагаузитѣ, споредъ Д-ръ Иречекъ, е върло долнопробенъ на основание просто мълва и слухове и свѣдѣния частични и случайни [3]). Много пъкъ по-отрано, римскиятъ поетъ Овидий, връме на първитѣ двама императори Августъ и Тиверий, бидейки на заточение въ тия мѣста, слѣдователно, като очевидецъ и самострадалецъ, казва за тогавашнитѣ жители на сѫщитѣ тия мѣста:

Sunt circa gentes, quae praedam sanguine quaerunt, т. е. около живѣятъ племена, които съ убийство дирятъ плячка [4]). Тая отколѣшна характеристика на Овидий за нѣкогашнитѣ жители на тия мѣста съвпада съ оная на Д-ръ Иречека за сегашнитѣ гагаузи.

На края на крайщата, коренътъ или сричката *уз* даде поводъ да се мисли, че днешнитѣ гагаузи сѫ потомци на узитѣ. Ала тоя коренъ го има и въ други думи. Срав. кровузи, узени, котузи, тонгузи, гузи, узбеки, озу или узу и др.

Споредъ насъ, понеже узи, огузи, гузи и узбеки сѫ отъ една и сѫща алтуралска раса съ единъ и сѫщъ езикъ, то тѣ може да се различаватъ само като класове и касти и, слѣдователно, прѣдъ видъ значението на корена *уз* въ тия думи: [5])

а) *Узи* = общо-народно име отъ народоначалника *Ог-Узъ* (B, 1) = прѣдобъръ, прѣблагъ, Добри, Благо (B, 7); прѣсла-

---

[1]) Скарлатосъ Д. Византиосъ „Словаръ на ново-гръц. езикъ“ д. *Озу* и *Узу*. — Авр. Маляка „Турски словарь,“ стр. 65. — И Хлоросъ. стр. 251.

[2]) И Николау, стр. 313—314.

[3]) Das Fürstentum Bulgarien.

[4]) Ovidii, ibid. IV Tristia 4, vers. 54—60. — И. Николау. стр. 26 и 295. Срав. и B, 14.

[5]) Срав. B, 7, 9 и 10.

венъ, славнѣйший, Слави, Славко (В, 9): всевѣдящъ, прѣуменъ, духовитъ, гений, Душко (В, 10).

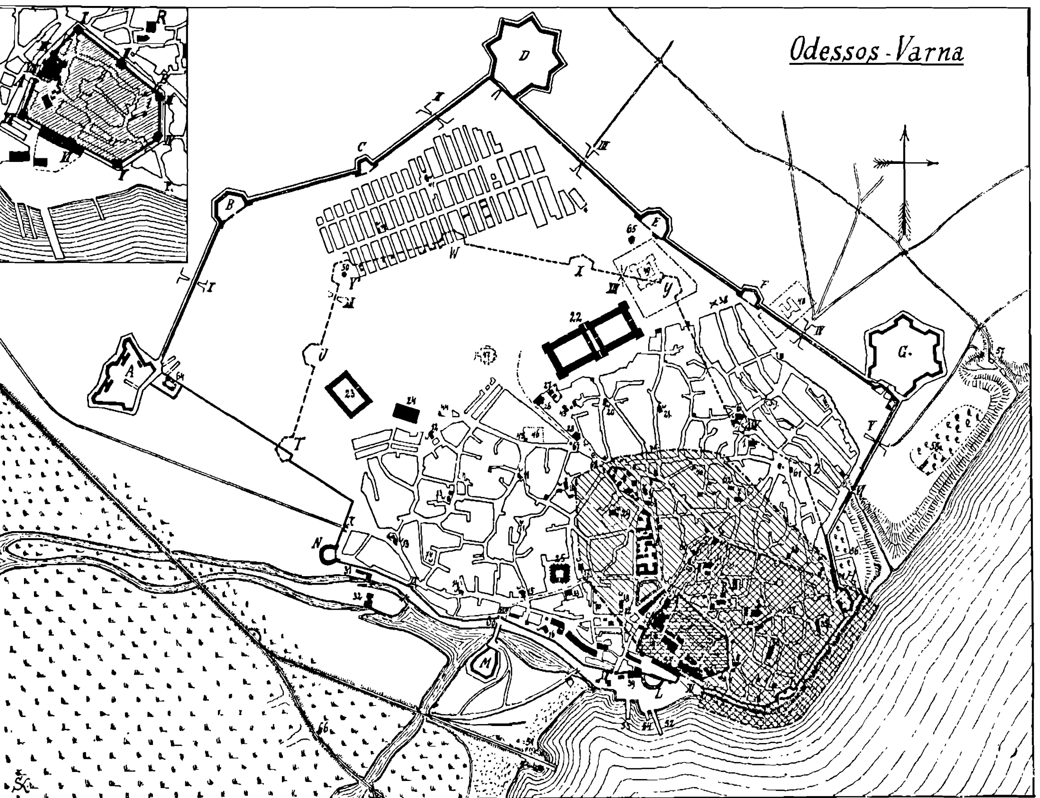
б) *Ог-узи* искратено *гузи* (В, 1) = отдѣление, часть, едно отдѣлно племе, потомци или наслѣдници на узитѣ.

в) *Узбеки* (въ сѫщность *йозбеки*) = благородни узи. Тѣ сѫ турско племе въ Бухара, наречено така отъ името на фамозния началникъ *Йозбекъ* (= самовластникъ), дума произхождеща отъ турско-татарското *йоз* (= самъ, сѫшъ) и *бекъ* (= независимъ игемонъ). А узбекитѣ и досега владѣятъ по-голѣмата часть отъ ханствата на Бухара и Хива. Тѣ, бидейки мохамедани ферванти (ревностни) безъ фанатизъмъ, съставляватъ аристокрацията въ Туркестанъ [1]).

Така, че гагаузитѣ, искаме да вѣрваме, сѫ потомци не само на узи, гузи, огузи, узени, тонгузи и пр., ал' йоще и на благороднитѣ узбеки. И колкото високи сѫ алтуралскитѣ планини, отдѣто всички тия еднорасни племена си имали битието, толкова високо, велико и благородно е произхождението и потеклото на прѣдметнитѣ гагаузи.

---

[1]) Турскитѣ: *бек, берк пек*, (= силенъ, крѣпъкъ, твърдъ, здравъ, жестокъ, тѣсенъ, непроходимъ) сѫ синоними съ турското *бей* (= господарь), съ персийското *бай* (= богатъ, първенецъ) и съ българското *бай* (= господинъ) и *пека* (= затвърдѣванъ). Сравни словаря на Бефикъ паша и на И. Хлоросъ, стр. 247, 249, 330, 345, 360 и 430.

Odessos-Varna
A
B
C
D
E
F
G.

ЦѢНА 60 СТОТ.